№ 182 Նոյեմբերի 24 Հինգշաբթի 1883 Նոյեմբերի 24 Հինգշաբթի № 182

ՏԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

„ՄՇԱԿ“

ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐ

(ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ԱՌԱՋԻԿԱՅ **1884** ԹՒԻՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ՆՈՐՈՑ ԴԻՐՔՈՎ, ԵՒ ՆՈՐՈՑ ՊՐՕԳՐԱՄԱՅՈՎ.

ՊՐՕԳՐԱՄԱ.

I. ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: II. ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՂ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ: III. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: IV. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: V. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: VI. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: VII. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ֆէլիետօն, վէպեր, ինքնուրոյն և թարգմանական յօդուածներ գիտութեան ամեն ճիւղերից, թղթակցութիւններ: VIII. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ: Տարեկան 10 րուբլ, վեց ամսվայ 6 րուբլ, իւրաքանչիւր ամսվայ 1 րուբլ:
ՀԱՏՈՎ համարները 5 կոպէկ:
ՀԱՍՑԷՆ. *Тифлисъ, редакція «Мшакъ»*.

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Փամբակի Դաւառը և նրա բնակիչները: Նամակ Կաղզից: Ներքին լուրեր: —ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Արտաքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:--ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Լուսնկայ գիշեր:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՄԲԱԿԻ ԴԱՒԱՌԸ ԵՒ ՆՐԱ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

«Մշակը», իր հրատարակման օրից մինչ ցարդ, զանազան խնդիրներ արծարծելու հետ միասին՝ չէ դադարել նոյնպէս մատենադարանների կաբնորութեան համար առաջնորդողներ գրելուց. ուստի այն օրերից սկսած, մեր արժանայարգ երիտասարդ քահանայ Խորէն Խանդատեանցը ամեն չարչարանք յանձն է առել մատենադարան կազմելու անհրաժեշտութեան մասին. այս քահանան երեսը պնդելով, սրան—նրան դիմած և հաւաքած կոպէկներով կազմել է այժմեան 1000—1200 կտոր (գուցէ և աւելի) ընտիր գրքերից բաղկացած մատենադարանը. մի գործ՝ որ այսօր գաւառական քաղաքներից շատերն անգամ չեն արժանացել այդ հիմնարկութեանը: Պէտք է խոստովանել, որ սա հեշտ բան չէ, իսկ սրան հեշտ կարծողները թող քաջութիւն ունենան գէթ մի անգամ նիւթական նպաստ հաւաքելու՝ և տեսնեն թէ ծրպլսի դըժուարութիւնների կը հանդիպեն: Ի վերջոյ ինձ հետ շատերը կը խոստովանեն, որ այս քահանան իր հասկացողութեամբ և օրինակելի վարք ու բարքով մի գանձ է մեր գիւղի համար. սա քահանայ ձեռնադրվեց ոչ թէ մի որ և է նիւթական շահ աչքի առաջ ունենալով, (որից զուրկ են շատ քահանաներ. ես մի այլ անգամ պէտք է դառնամ այս հարցին) ամենեւին, այլ թէ ուզում էր մի ծառայութիւն անել իր հայրենակիցներին. ուրիշ տեղից մինչև անգամ սրան խնդրեցին իրանց գիւղի վրա քահանայ ձեռնադրվելու, որոնք խոստանում էին ամեն տարի մինչեւ մահ 1000 ր. էլ ռոճիկ տալ, բայց այդ ամենը զոհեց իր նպատակին. մեծ պասերին, սա իր կենդանի և գրաւիչ քարոզներով ոգևորում է հասարակութեանը:—Մոռացայ ասել, որ այսօր մեր երիտասարդութիւնը եթէ փոքր ինչ տարբերվում է գաւառական միւս երիտասարդներից, դրա համար գլխաւորապէս պարտական ենք անխոնջ «Մշակին» և յիշեալ քահանային. չը կայ այսօր մեր գիւղում մի երիտասարդ՝ որ մի օր գոնէ ձեռքից բաց թողնէր «Մշակը». ընթերցանութեան շնորհիւ է, որ յիշեալ երիտասարդներից մի քանիսը, ճանաչելով հասարակական չարն ու բարին՝ լրագրական ասպարիզում վատը մերակում են՝ իսկ լաւը գովաբանում. իսկ ինչով են պարապում մեր հարեան Ջալալօղլու երիտասարդները.—աններելի անտարբերութեամբ. թող ներեն ինձ պարոնները, որ իրանց դատապարտելի վարմունքը առիթ է տալիս ինձ և ուրիշներին՝ շատ անգամ հրապարակաւ յանդիմանելու նրանց՝ նոցա պարսաւելի և մեռելային անշարժութեան համար:

Ղարաքիլիսեցիք պարապում են առևտրականութեամբ, երկրագործութեամբ և անասնապահութեամբ. կան մի քանի արհեստաւորներ ևս: Թէև պատերազմի տարիներում երկրագործութիւնը մի առ ժամանակ ընկաւ, բայց անակնկալ ահաւոր թանգութիւնը մոռացնել տուեց սրանց իրանց սխալը. այժմ աղքատից սկսած մինչև վերջին հարուստը պարապում են արհեստով. բայց թէ ինչ նեղութիւններ են կրում հողի սակաւութեան կողմից, սրա պատճառած տառապանքները այստեղ մի առ մի նկարագրել անկարող եմ. բաւական է յիշել միայն, որ երկրագործը, և այն էլ մյն երկրագործը, որ բացի իր պարապմունքից ուրիշ եկամուտի աղբիւրներ չունի, իր ամբողջ տարվայ պաշարի կէսը Շիրակից է լրացնում. այս գիւղի ամենամեծ տունը, (որը կոչվում է համփայ՝ և որը բաղկացած է լինում 20—25 անդամից) ունի 8—9 օրավար հող, այն ինչ հարեան գիւղացիներից իւրաքանչիւր համփան ունի 25—30 և մինչև անգամ 35 օրավար. ո՞րքան զանազանութիւն: Այստեղ ընթերցողները թող չը կարծեն թէ 8—9 օրավար հողը մի անգամից վարում են, ո՛չ. այդ անկարելի է, վասն զի նրա կէս մասը անհրաժեշտ է թողնել խամ՝ խոտ լինելու համար. սորանից հետևում է, որ մեր գիւղացու վարածը լինում է ընդամենը $4^1/_2$ օրավար. խնդրեմ ասել, սրանով կարելի է մի ամբողջ գերդաստան կառավարել. մի և նոյն ժամանակ, մի և նոյն հողը ամեն տարի վարելով, բոլորովին ուժասպառ է լինում, զօրութիւնից ընկնում է: Արդէն բնութիւնը օրէնք է դարձրել, որ երկու անգամ վարած հողը պէտք է երկու տարի անվար թողնել՝ որպէս զի հանգստանայ, դէրանայ, նոր ույժ ստանայ. բայց մեր գիւղացին իր ձեռքին այնքան հող չունի, որ երկու անգամ վարածը թողնի՝ և ուրիշը ձեռք առնի հերկելու:—Մենք կարծում ենք, որ տեղական ոստիկանութիւնը այս հանգամանքում ևս մեծ դեր ունի կատարելու. իշխանութիւնը նրանց կարգում է գաւառներում ո՛չ թէ միայն ժողովրդին կոխիններից, զօղութիւններից և այլ անախորժ դէպքերից հեռու պահելու համար, այլ և նրանք պարտաւոր են ժողովրդին եթէ ո՛չ տարին մի անգամ, այլ գէթ երկու կամ երեք տարին մի անգամ, իր իսկական պատկերով ներկայացնել բարձր իշխանութեանը. նրանք պարտաւոր են ժողովրդի ներքին և արտաքին կեանքը լաւ ուսումնասիրել՝ և ապա տնօրինել ըստ նրա պահանջման, այնուհետև կարծում ենք, որ բարձր իշխանութիւնը իր ձեռքից եկած օգնութիւնը չէր

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԼՈՒՍՆԿԱՅ ԳԻՇԵՐ

—

Տիրում էր սաստիկ անշարժութիւն, իսկ հեռաւոր դաշտավայրերում՝ խորին լռութիւն,—բայց ահա փչեց զով քամին և հասցրեց ինձ մալորոսեան երգի տխուր հնչիւնները:

Երգում էին հնձւորները, որոնք օգուտ քաղելով թարմ և պարզ գիշերից, եռանդով աշխատում էին: Լուսնի լուսով ես կարողանում էի լաւ տեսնել, թէ ինչպէս մրջիմների նման վըժվըժում էին նրանք դեղին արտերի մէջ:

Ամեն ինչ հանգստանում է, բացի մարդից. նա միայն անքուն աշխատում է, քրտինք է թափում իր վշտալի և ծիծաղելի գոյութեան համար, որը նա մի և նոյն ժամանակ և՛ սիրում է և՛ արհամարհում է:

Ո՛րպիսի կոյր յամառութեամբ, սկսեալ վաղ առաւօտից մինչև խորին գիշեր, աշխատում է մարդը իր գոյութեան համար: Նրա սիրտը սաստիկ ցնցումներով նեղանում է, խեղճ գլուխը անհնդատ գրութեան մէջ բաբախում է, հէնց որ մի փոքրիկ վտանգ է սպառնում նրա կեանքին, կամ նկատում է, որ նրանից խլում են իր զուարճութիւնը կամ այն, որ նրա աչքում այնպիսի մեծ արժէք ունի իր կեանքին համար: Եւ քնի մէջ նրա ուղեղը շարունակում է գործել երկրորդ, երրորդ և չորրորդ օրերի համար, և քնի մէջ անհանգստացնում են նրան կեանքի մի և նոյն հոգսերը: Անդադար ջանք է անում նա, մի կերպով ապահովացնել, հաստատ հիմքի վրա դնել իր գոյութիւնը, բայց այսուամենայնիւ, նա գործում է ոչ թէ իր համար, այլ յաւիտենականութեան համար, —թէ հերկում է նա արօրով փխրուն հողը, որը ծածկում է իր ներքոյ նրա կեանքի մշտավառ օջախը, թէ լողում է նա յուսալի նաւով անսահման ծովի վրա, թէ հետազօտում է աստղերի ընթացքը երկնքի վրա, կամ հմուտ կերպով և երևակայական աշխատասիրութեամբ արձանագրում է մարդկութեան անցեալ գործերը,—այդ բոլորը յաւիտենականութեան համար է: Նա ուսանում է, խորհում է, ծրագիրներ է ստեղծում և ամեն ինչ հնարագործում է միայն նրա համար, որ կանգնեցնէ օրհասական ընթացքը իր կեանքի տխուր մեքենայի, և, մի կտոր հացի համար, ամեն բոպէ պատրաստ է զոհել իր ամենասուրբ խորհուրդները: Նա, ինչպէս էլ որ լինի, կամենում է ապրել, և իր բոլոր ուժով վաղ է տալիս մռնչոյի եռանդից՝ պահպանելու կեանքի այն ողորմելի կանթեղը, որը, այնուամենայնիւ, մի օր պիտի հանգչի յաւիտեան:

Այստեղից ծագում է և նրա ձգտումը շարունակել իր կեանքը նոր սերունդների մէջ, որոնց կտակում է նա իր ուրախութիւնները և որոնք նոյնպէս ժառանգում են նրանից միայն գրկանք, կռիւ և տանջանք: Ո՛րպէս սիրում է նա իր ժառանգներին, ո՛րպէս խնամքով հոգս է տանում և մեծացնում է նրանց: Նրան այնպէս է թւում, որ իր թանգագին եսը կրկնապատկվեցաւ տասնապատկվեցաւ իր սերունդի մէջ:

Ինչ չափով նա հնարագէտ է, երբ որ նա հոգս է տանում իր գոյութիւնը շարունակելու համար և իր նպատակի համեմատ ապահովացնում է նրան, նոյն չափով անգութ է նա դէպի ուրիշների գոյութիւնը: Անխտակելի կերպով խաբում է, կողոպտում է և ոչնչացնում է նա բոլորը, ինչ որ պատահում է նրա ճանապարհի վրա: Նա ինքը ստեղծում է ընդարձակ և անմիտ թէօրիաներ նրա համար, որպէս զի հպատակեցնէ իր եսականութեանը իր անպաշտպան եղբայրների ամբողջ սերունդները: Առանց վարանելու, նա մերժեց իրանից անասուններին, անպատվեց մարդիկներին, որոնք տարբերվում էին նրանից միայն կաշու ուրիշ գոյնով և ուրիշ լեզուով,—և այդ բոլորը միայն նրա համար, որ ինքը ապրի ուրիշ ապրողների հաշուով:

Այդ մշտական արիւնահեղ պատերազմը մղվում է երբեմն լուռ կերպով երկու օջախների մէջ, երկու ծուխերի մէջ, իսկ երբեմն յայտնի կերպով՝ կռիւի դաշտում կամ ովկիանոսի վրա, և միշտ սրբազան և մի և նոյն ժամանակ կեղծ դրօշի ներքոյ,—և չը գիտէ նա ոչ վերջ, և ոչ վերջ:

Եւ այսուամենայնիւ, դու խիստ դառն ես թւում, ով սուրբ հրաժարումն կեանքից, թէև քո ճշմարիտ խաղաղութիւնը միակ բախտաւորութիւնն է, որը մեզ համար նախասահմանված է երկրի վրա,-խաղաղութիւն, լռութիւն, և քուն յաւիտեան: Ի՞նչու մենք այնպէս վախենում ենք մահից, որը լուծում է մեր բոլոր տարակուսանքները և հանգստացնում է մեր բոլոր տխրութիւնները: Ի՞նչու այնպէս ողբալի կերպով դողդողում է սիրտը մեր կուրծքի մէջ, հէնց որ նա զգում է եղծման սառցային շունչը: Ո՛րպէս մենք աշխատում ենք վերադարձնել մեր յիշողութիւնները, որքան փափագում ենք՝ ապրել ինքներս մեր մէջ: Ի՞նչու: Զը մտաբերել իր մասին, չը խորհել կանխապէս, ոչինչ բանի մասին չը ըղձալ:—Այդ միտքը սարսափ է բերում մեր խեղճ սրտի վրա. այդ միտքը մեզ յուսահատութեան մէջ է ձգում, և այն ժամանակ անքուն գիշերներում մենք դառնում ենք անբժշկելի երկիւղի զոհ:

Անբժշկելի:—Ոչ, այդ երկիւղը կը բժշկվի, եթէ մարդը կը դիմէ **խորհրդածութեան**: Այստեղից ծագող լոյսը կարող է պահպանել նրան. այդ լոյսը սառն է, բայց պարզ է. նա միայն կարող է լուսաւորել նրա անմխիթար գիշերները և, փոքր առ փոքր, կը մտնէ նրա հոգու մէջ, կը ցրուէ սոսկալի ստուերները, որոնք վախեցնում են նրան, և կը բնակեցնէ նրա մէջ հեզութիւն, խոնարհութիւն և հանգստութիւն:

Երբ որ լուսնկայ գիշերի խաղաղ ու փափուկ փայլը միջամուխ էր լինում իմ հոգու մէջ, այդ ժամանակ իմ երևակայութեան մէջ, սպիտակ ու մեծ ամպերի նման, պտըտվում էին անցեալի իդէալները, և որպէս սրտաքսեալ աստուածութիւններ, կրկին ամբոխվում էին ինձ համար միշտ թանգագին եղած դէմքեր, էակներ, որոնց բաժանեց ինձանից ատելութիւնը, սառնութիւնը, իսկ ոմանց վաղուց ծածկել էր հողը: Ես յիշեցի մտածմունքները անվեհեր ոսկեայ մանկութեան, նրա, որը Սևանայեան լեռան վրա, կայծակների և ամպերի միջից, խօսում էր իր ժողովրդի հետ, և նրա, որ փշեայ պսակ կրելով, տանում էր մարդկութեան խաչը իր արիւնաշաղախ մէջքի վրա:—Մտախուղի բաժանված բեկորները պտըտվում էին լուսնի լոյսի մէջ, ինչպէս հին, վաղուց պատառոտված դրօշակներ, ինչպէս թառամած ծաղիկներ և թարշամած պսակներ: Եւ ահա, իր անկեղծ, հեզ աչքերով նայում է իմ վրա ինձ համար միշտ թանգագին եղած կինը, շքեղ ու չիկագոյն գիսակներով և կուսական նազելի դէմքով, իսկ նրանից յետոյ երևում են ուրիշ տեսիլքներ, և նոր սրբազան մաքեր յարութիւն են առնում իմ յիշողութեան մէջ: Լուսնեակի լոյսը փառվում է, ինչպէս բոցը զոհաբերված մոմի. անուշհոտութիւնը լուսնկայ գիշերի, խունկի նման, բարձրանում է դէպի երկինքը. անտառի աղաղակ-

խնայի։—Գիւղի հարաւային կողմում մի քանի դեսեատին հող կայ. մի քանի դեսեատին էլ գըտնվում է գիւղի արեւելեան կողմում՝ «Ղամբարանց Թալայ» անունով. այս երկու կտոր հողերից եւ նախորդ ժամանակները օգտվում էին ղարաքիլիսեցիք, իսկ այս վերջին տարիներում օգտվում է մեր անտառապետը. այս հողերի վրա դեռ մինչեւ այսօր էլ դալմաղալ կայ հասարակութեան եւ անտառապետի մէջ. միայն գործը դեռ վերջնական հետեւանքի չէ հասել. անտարակոյս բարեխնամ իշխանութիւնը ուշադրութեամբ կը քննի այս հարցը՝ եւ ի նկատի առնելով ժողովրդի արդար բողոքը, անվերջ թախանձանքը եւ նրա թշուառութիւնը՝ խնդիրը կը վճռի յօգուտ հասարակութեան։

Ղարաքիլիսեցիներից 30 տուն ցանկանում են գաղթել գիւղի արեւելեան կողմում գտնված «Ցանձուտ» անուանեալ տեղը. այս հողը, որ իր մատուցած մեծ ծառայութեամբ ղարաքիլիսեցւոց յոյսն ու ապաւէնն է, սրան յանկարծ պէտք է տիրանան մի քանի ընտանիքներ. աններելի կը լինէր՝ եթէ ղարաքիլիսեցիք այս դէպքում յուսացածից թոյլ գտնվէին. այդ աստիճան անհեռատեսութիւն չենք սպասում նրանցից. պէտք է հասկանան, որ այդ խնդիրը իրականանալուց յետոյ, իրանց մնում է միայն ձեռքերը ծալած մուրացկանութիւն անել. հասարակ աչքով չը պէտք է նայեն այս հարցի վրա։

Մեր ժողովուրդը ունի մի գգալի պակասութիւն. երաշտ ժամանակները նա «այսօր կամ վաղը անձրեւ կը գայ» ասելով, չէ կամենում ոռոգել իր արտերը. սրանք ջրվելու յարմարութիւն ունենան չունենան, մեր ժողովրդի համար մի եւ նոյն է. նա ամեն բան բնութիւնից է սպասում. չեն ուզում մտածել, որ բնութիւնը մարդուն խելք է տուել, որով պարտաւոր է յոյսը Աստուծոյ վերա դրած՝ ինքն իրան առաջնորդել. դեռ սպասում են մինչեւ անգամ, որ բնութիւնը հացը ծամի եւ իրանց բերանը դնի։

Ղարաքիլիսի չուրջը գտնվում են մի քանի հայաբնակ գիւղեր՝ Եաղուբլի, Սարմուսախլի, Ղշլաղ, Հաջիղարայ եւ Բեզովդալ. սրանց մէջ ոչ եւ է ուրախալիթ եւ մխիթարական երեւոյթներ չը կան. այս գիւղերը ունեն եկեղեցիներ, քահանաներ, իսկ դպրոցներ ամենեւին. բացի Ղարաքիլիսայի երկու քահանաներից, մեր փամբակի բոլոր քահանաները իրանց տգիտութեամբ, անընդունակութեամբ եւ անհամապատասխանութեամբ, փառաւոր կերպով փայլում են իրանց պաշտօնների մէջ։ Եաղուբլուի քահանան միայն իր հասկացողութեամբ փոքր ինչ բացառութիւն է կազմում վերոյիշեալներից. սա իր բնական հասկացողութեան հետ՝ ունի ժրութիւն, ընդունակութիւն գործելու. բայց չէ ցանկանում։ Եաղուբլին «դպրոց» անունով մի հիմնարկութիւն ունէր, սակայն տեղացւոց, մանաւանդ հասկացող դասի անհոգութեան շնորհիւ, նա էլ իր մահկանացուն կնքեց. բայց աներքելի ճշմարտութիւն է, որ ինչտեղ լինում են իրանց պաշտօնին հաւատարիմ եւ համապատասխանող քահանաներ՝ այնտեղ ջուրն իր ճանապարհը գտնում է։—Ղշլաղեցիք թեմական տեսչի եւ ներկայ տանուտէրի շնորհիւ (սա, թէ ինչ կը նշանակի լաւ եւ ուսումնարանասէր տանուտէր ունենալ), սրանից մի քանի տարի առաջ մտածել են ուսումնարանի կառուցման համար. երկու տարի է, որ պատերը կանգնեցրել են, իսկ բոլորովին վերջացնելու համար դեռ երկար կը մտածեն։

Այս գիւղացիների պարապմունքը եւ երկրագործութիւնը եւ անասնապահութիւնն է. սրանց ցանածը հազիւ իրանց է բաւականացնում. վաճառելու համար բան չէ մնում, այպէս ուրեմն, իրանք ցանում՝ իրանք մաշում են. իսկ սոյա այլ եւ այլ սուրղողական պիտոյքները լրացվում են փայտի կամ անասնոց վաճառահանութեամբ։ Արհեստը սրանց մէջ գոյութիւն չունի. կան մի քանի մանաւորները՝ որոնք միայն անունով են կոչվում. այս կէտում ինչ մեղադրել սրանց, մինչ դեռ մեր քաղաքներում անգամ արհեստանոցներ հաստատութիւն չունեն։

Ղշլաղից յետոյ, Ալէքսանդրապօլ տանող խճուղու երկու կողմից մինչեւ Աջբուլաղ գիւղը՝ տարածված են բազմաթիւ հայաբնակ եւ թրքաբնակ գիւղեր, որոնց պարապմունքը նոյն է՝ ինչ որ վերեւ յիշված գիւղերինը, այն զանազանութեամբ միայն, որ վերջիններս իրանց ամբողջ տարվայ պաշարից զատ, կարողանում են նաեւ բաւականին ծախել. սրանց հողերը՝ թէ շատ է առաջիններից՝ եւ թէ բերրի. առաջին գիւղերի հողերը մէկ կօտին (կօտը մօտաւորապէս 50 գրվանքայ է) տալիս են ամենաշատը 5—6 կօտ. իսկ վերջին գիւղերում 10—12 մինչեւ անգամ եւ 16 կօտ. տեսէք որքան զանազանութիւն կայ։ Այս գիւղերի, գլխաւորապէս եւ ամբողջ փամբակի առաջնակարգ բոյսերն են՝ ցորեն, գարի եւ աճար. իսկ երկրորդականները՝ կարտոֆիլ, կաղամբ եւ այլ մանր-մունր բոյսեր։—Հայ գիւղերը, ամենքը առանց բացառութեան, ունեն քարաշէն եկեղեցիներ. իսկ մի քանիները նաեւ դպրոցներ՝ որոնք առաջնորդվում են հին, «ալիֆբայական» մեթօդով. միւսներն էլ զգալով ուսման կարեւորութիւնը՝ արդէն հետզհետէ հիմնում են. աւ. հասարակ գրագիտական պահանջը զրդում է շատերին իր հետեւորդներն ունենալ։

Զարմանալի ժողովուրդ են մեր հայ գիւղացիների հարեւան թուրքերը. բացի այն, որ ոչ մի յառաջադիմական քայլ չեն անում, այլ եւ իրանց վայրենի բնաւորութեամբ, արգելառիթ են լինում մեր խաղաղ հայ ժողովրդեան հանգիստ կենցաղավարութեանը. համարեա ամեն ամիս սպանութիւններ, ամեն օր դալմաղալներ, ամեն օր գողութիւններ, աւա՜ սրանց ժառանգական անհանդարտ յատկութիւնները. աշխարհս որքան յառաջադիմում է՝ սրանք այնքան յետադիմում են։

Մկր. Տէր-Յարութիւնեանց

ՆԱՄԱԿ ԿՈՂԲԻՑ

—

Նոյեմբերի 16-ին

Անցեալ սեպտեմբերի վերջերից սկսեալ ծաղիկ հիւանդութիւնը մուտք է գործել Կողբի մէջ, իսկ հոկտեմբերի կէսից սկսեալ անասելի կերպով կատաղութիւններ է անում. մինչեւ օրս տարած զոհերի թիւը հարիւրի չափ կը լինի. պատահում են այնպիսի օրեր, որ 3 եւ մինչեւ անգամ 4 երեխաներ միանուագ են թաղում։

Կողբեցիների մէջ ընդհանուր յուսահատութիւն եւ սարսափ է տիրել. ծնողները եւ նրանց համար արած զոհաբերութիւնները չեն կարողանում փրկել իրանց սիրելի մանուկներին։ Վերջին ճգնաժամին միայն կողբեցիները իրանց նախապաշարմունքները թողած՝ դիմում են ծաղկի երկիւղներից ազատ մնալու միակ միջոցին՝ պատուաստելուն։ Էջմիածնի սառնված ժամանակին լոյս ընկան զանազան ինքնակոչ ծաղիկ-պատուաստողներ, որոնք հէնց խակոյն մէկի վէրքից նիւթ վերառնելով միւսի վրա էին պատուաստում։ Տարակոյս չը կայ, որ այս միջոցով չէին կարող ծաղկի առաջն առնել։ Այդ եղանակով պատուաստվողները համարեա բոլորեքեանք եւս բռնվեցան ծաղկով եւ զոհ գնացին։ Նոր եկած է տէրութեան կողմից նշանակված մի ծաղիկ պատուաստող եւ տնէ տուն պտտելով՝ պատուաստում է. տեսնենք սրա հետեւանքն ինչ կը լինի։

Ծաղիկը նոյնպիսի կատաղութիւններ է անում եւ Էջմիածնի գաւառի գիւղերի մէջ։ Այդ տեղի գիւղերից Շահրիարը թեթեւ կերպով է ազատվել, շնորհիւ իրանց համագիւղացի պ. Տիգրան Շահխաթունեանցի, որ վաղօրօք ծաղիկ պատուաստող է տուել գիւղացոց երեխաներին։ Այս հանգամանքը պատմեցին ինձ իրանք Շահրիարցիները արտայայտելով մի եւ նոյն ժամանակ իրանց երախտագիտական զգացմունքը դէպի պարոնը։

Քանի որ գիւղացիները դեռ եւս նախապաշարմունքով են նայում դէպի ծաղիկ պատուաստելը, չէր կարելի արդեօք որ տէրութիւնը պարտադիր չինէր այդ բանը։

Գիւղացի

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ
2 Մ Շ Ա Կ 1883—№ 182

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ մեզ հեռագրում են հետեւեալը, նոյեմբերի 22-ից։ «Երէկ կատարվեցաւ հանգուցեալ Յովսէփ Իզմիրեանցի թաղման հանդէսը։ Ննջեցեալին ուղեկցում էր տեղիս ամբողջ հայոց կօլօնիան եւ ուսանող երիտասարդութիւնը։ Ասվեցան մի քանի ճառեր գերեզմանատանը եւ դագաղի վրա դրվեցան մի քանի պսակներ։ Հանգուցեալի ազգականները, որոնք ժառանգեցին նրա նշանաւոր կարողութիւնը, զիտաւորութիւն ունեն յարգել հանգուցեալի յիշատակը մի որ եւ է խոշոր նուիրատւութեամբ հասարակական բարեգործութեանը։»

—

Մենք ստացանք ԲԱԳՈՒԻՑ մի յայտարարութիւն «Սոխակ Հայաստանի» գրքի հրատարակման մասին։ Այդ գիրքը անուանվում է «Ազգային լիակատար երգարան» եւ դա կը լինի առաջին հատորի երրորդ տպագրութիւնը, աւելացրած «Սոխակի» առաջին հատորի երկրորդ տպագրութիւնը, բացի գործածական եւ ժողովրդին յայտնի երգերից, կը պարունակի իր մէջ նոր երգեր, բանաստեղծութիւններ եւ արձակ հատուածներ, որոնց բոլորի թիւը հասնում է մօտ 300-ի։ Գրքի բաժանորդագինը 1 րուբլ է։ Գրքի հրատարակիչը Գրիգոր քահանայ Գրիգորեանցն է, որին կարելի է դիմել հետեւեալ հասցէով. «Священнику Григорію Григоріянцъ въ Баку.»

—

Մենք լսում ենք որ պ. Չիժեանի կօնցերտը Արծրունու թատրոնում տրվելու է դեկտեմբերի 9-ին, ուրբաթ օր։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Figaro» լրագրի մէջ տպված է հետեւեալ յօդուածը։ «Տօնկինը մեզ է պատկանում։ Չինացիները պէտք է նրան մաքրեն։ Մենք գիտենք, որ թշնամին պատրաստվում է պաշտպանվելու համար, բայց ոչ ոք այնքան միամիտ չի լինի, որ կարծէ, թէ մենք կը հրաժարվենք թանգ գնով ստացված մեր իրաւունքներից։ Ֆրանսիա որքան էլ համեստ եւ անձնազոհ լինի, որքան ցանկանայ խաղաղ ապրել դրացիների հետ, բայց երբէք նրա անձնազոհութիւնը այն աստիճանի չի հասնի, որ աչքի առաջ ունենայ բաւականութիւն տալ նախապաշարմունքների եւ ուրիշ պետութի...

ների մէջ լսվում են երգեհոնի խորին, հանդիսաւոր հնչիւնները...

Ես երեսս դարձնում եմ այդ բոլոր առաջօք տեսիլքներից եւ անմիտ, կատաղի մանկութեան խաբուսիկ իղձերից։

Իրականութիւնը խիստ է, բայց արդար է։ Բոլորովին սուտ է, որ բնութիւնը չէ կամենում ճանաչել քեզ։ Իր մշտական փոփոխութիւնների մէջ նա մնում է անփոփոխ, եւ, որպէս ամբողջ հազար տարիներ դրանից առաջ, այնպէս էլ այժմ, դու տեսնում ես նրա մշտ մի եւ նոյն սառն, մռայլոտ, բայց մայրական դէմքը։ Բայց դու ինքդ հեռացար նրանից եւ սկսեցիր անտարբերութեամբ վերաբերվել դէպի նա, դու ինքդ սկսեցիր արհամարհել նրա դաւակներին, հէնց քո կրտսեր եղբայրներին, դու կամեցար բարձրանալ նրա վրա եւ ինքդ կախված ես այժմ, որպէս լեհական ֆաուստր *), երկնքի եւ երկրի մէջ տեղում։ Եւ այսու ամենայնիւ նա կերակրում է իր կուրծքով իրան չը սիրող որդուն եւ միշտ պատրաստ է բաց անել նրա համար իր գիրկը։ Նրա խիստ օրէնքները գծագրված են սրդինձեայ տախտակների վրա, եթէ որդին կը կամենայ սովորել այդ օրէնքները, կարող է միշտ եւ ամեն տեղ կարդալ նրանց։

Կրկին աշխատասէր հնձւորների երգի ձայնը սկսեց լսելի լինել ինձ. խոտը ծածանվում էր, անտառը վեհափառութեամբ ձայն էր արձակում. օդը աւելի զովացաւ։

Ես դանդաղ կերպով հանվեցայ, հրացանս զըննեցի, դրեցի նրան բարձիս մօտ եւ ընկայ մահճակալի վրա, որ դրած էր մերկ պատի մօտ։ Իմ շունը իր մշտական սովորութեան համեմատ ձըգվեցաւ իմ մահճակալի մօտ, միանգամ եւս իր բաբախիտ եւ խելացի աչքերով նայեց իմ վրա, եւ յետոյ գլուխը դրեց առաջի թաթիկների վրա։ Նրա շնչառութիւնը աւելի եւ աւելի մեղմանում էր, յետոյ լսելի եղան հառաչանքներ,—երեւում էր, որ լաւ երազներ չէր տեսնում նա։ Լուսամուտը բաց մնաց։

Իսկ ինձ դեռ եւս տիրում էին ցնորքներ, առաջ արթնութեան մէջ, բայց շուտով եւ քնի մէջ։ Ես յոգնած էի եւ ընկայ այն բարեբեր ինքնամոռացութեան մէջ, որը մահուան առհաւաքեր կարապետն է։

Չը գիտեմ, արդեօք երկա՞ր էի քնած ես, երբ մի օտարոտի խշխշոցի ձայն զարթեցրեց ինձ. ես աչքերս բաց արի եւ աւելի յայտնի կերպով լսեցի այդ ձայնը։ Շունը կամաց չարժվեցաւ, բարձրացրեց իր գեղեցիկ գլուխը, շունչ քաշեց եւ կցկըտուր ու խուպոտ ձայնով հաչեց, կարծես թէ եւ... րէի վրա լինէր։ Ես յուշի եկայ եւ մեքենաբար ձեռքս տարայ դէպի հրացանը։

Բնութեան մէջ տիրում էր կատարեալ խաղաղութիւն. հազիւ լսելի էր լինում նրա տխուր շնչառութիւնը։ Բայց ահա դարձեալ լսվում է մի եւ նոյն օտարոտի անախորժ խշխշոցը, որ նըմանում էր գերեզմանից դուրս եկած մեռելի քայլերին, կամ հագուստի ձայնի, որը քարշ է գալիս գետնից։

Ես յանկարծ բաց լուսամուտից երեւաց մի բարձրր ու սպիտակ ուրուական. այնտեղ կանգնած էր մի կին, որի շքեղ կազմուածքը հազիւ ծածկված էր թեթեւ ու ծածանվող գործուածքով. նրա դէմքը նայում էր դէպի այգին, բայց լուսնի պայծառ լոյսի առջեւ նրա հասակը ամբողջապէս երեւում էր թափանցիկ կերպով։ Մեկնած ձեռքի վրա երեւում էր կարմրագոյն սուսեր։

Շունը սարսափից, երեւում էր, որ վախեցաւ, նա շուտով սեղմվեցաւ մահճակալին, սկսեց կաղկանձել։ Ես բռնեցի հրացանը եւ կամենում էի կրակ տալ։ Եւ այժմ չեմ հասկանում, թէ ինչու այդ միտքը մտաւ իմ գլուխը, երեւի բնազդմամբ։ Մի անախորժ սարսուռ անցաւ իմ ամբողջ մարմնով։

Հրացանի չախմախը քաշեցի։

Այդ րոպէում սպիտակ ուրուականը դէմքը դարձրեց դէպի ինձ, եւ ես ճանաչեցի իմ տանտիկնոջը։ Նա աւելի գունաթափ էր, քան թէ առաջ. արձակված սեւ ծամերը սփռված էին նրա գիշերային հագուստի վրա. նա փայլում էր, որպէս լուսնի բոլորակը, եւ միայն այժմ տեսայ ես, որ նրա աչքերը պինդ խփած էին։ Սոսկալի սարսափը տիրեց ինձ։ Խփած աչքերով զըննում էր նա սենեակի չուրջը, նայում էր իմ վրա, եւ կարծես թէ, տարակուսութեան մէջ էր ընկնում։ Ես կամենում էի վեր կենալ, բայց նա մատը դրեց շրթունքին եւ այդ նշանով կանգնեցրեց ինձ. մի անգամ եւս նայեց դէպի այգին, յետոյ մտաւ սենեակը եւ առանց իմ վրա մտիկ տալու, առանց ձայն հանելու, բայց ամուր քայլերով, եւ գլուխը տխուր կերպով խոնարհեցրած, անցաւ սենեակի չուրջը։ Յետոյ նա չոքեց ծնկների վրա եւ, գլուխը դնելով մահճակալի ամուր թիկունքի վրա, սկսեց մեղմ կերպով լաց լինել։

Կնոջ արտասուքները երբէք մի առանձին ... ղեցութիւն չեն ունեցել իմ վրա, բայց նա ... այնպիսի դառն կերպով էր լաց լինում, որ ... խիստ ցաւեցայ նրա արտասունքներից եւ կարե... ցութեամբ թեքվեցայ դէպի նա։

—Նա մեռաւ, ես գիտեմ այդ,—կամաց սկսե... նա մի այնպիսի ձայնով, որը կտրատում էր ... սիրտը,—նրանք թաղեցին նրան եկեղեցու շըր... պարսպի ետեւում, ինչպէս մի ինքնասպանի, եւ ... այժմ որքան ցանկանում եմ գնալ նրա մօտ։ Նա բարձրացրեց գլուխը, դրեց իր ձեռքի վրա ... խորին կերպով հոգւոց հանեց։—Գերեզմանատան ... խիստ հեռու է, հեռու,—կրկնեց նա տրտմու... թեամբ լի ձայնով։—Ես երբէք չեմ կարող ... տեղ հասնել։ Բայց մի եւ նոյն է, ես այսօ... եկայ հէնց նրա մօտ։

Այդ խօսքերը ասելով, նա վերկացաւ եւ ... խափելով անցաւ սենեակի դատարկ պատերի ... տով, կարծես թէ վախենում էր, որ ոտները ... զաւաճանեն նրան։ Յանկարծ նա շուռ եկաւ ... պի ինձ, երկար ուշադրութեամբ նայեց իմ ... եւ շարժեց գլուխը։—Նա չը կայ,—կարճ եւ ան... կերպով ասաց նա,—նա մեռաւ։—Այդ ... ջոցին նա ամբողջ մարմնով դողաց եւ ... ատամները սկսեցին բաբախել։ Յանկարծ ... հառաչանքով ընկաւ նա յատակի վրա, եւ ... բեսը դէպի գետին դարձրած, սկսեց բա... ձայնով հեկեկալ, ձեռքերով բռնած ունենալով ... գլուխը. որ ծածկված էր սքանչելի մազերով։ Ն... հեկեկանքը հետզհետէ մեղմացաւ, վերջը ... լռեց եւ բոլորովին անշարժ մնաց։

(Կը շարունակվի)

*) Ֆաւստ Տվարդովսկի։ Ցախշտակված լինելով սատանայից, նա լողում էր նրա հետ երկնքի օդային տարածութեան մէջ, բայց, կրակօվի վրա լըսելով, որ Ave Maria-ի զանգակները հարում են, աղօթք կարդաց դէպի Տիրամայրը, որ մի ժամանակ սովորացրել էր նրան իր մայրը։ Սատանան խսկոյն թողեց նրան իր ձեռքից, եւ նա մնաց կախված երկնքի ու երկրի մէջտեղում, եւ այդ դրութեան մէջ մնում է մինչեւ այսօր։ Ժամանակ առ ժամանակ նրա մօտ բարձրանում է սարդը եւ նրան կերակուր է տանում երկրից։

ների առնելութեանը: Մենք Անգլիային չառաջարկեցինք Ռուսաստանի միջնորդութիւնը, երբ նա միջամտեց եգիպտական գործերին: Մենք թոյլ տուինք Ջօն Բուլին իւրացնել Կիպրոս կղզին առանց Թիւրքիայի խորհուրդը հարցնելու: Մենք յոյս ունենք, որ կառավարութիւնը սուտ քաղաքավարութեան զգացմունքին չի զոհի Ֆրանսիայի գաղթատեղիները: Հարկաւոր է, որ Եւրոպան հաշտվի այն մտքի հետ, որ Ֆրանսիան, չը նայելով 1870 թուականի դժբաղդութիւններին, աւելի նշանաւոր պետութիւն է, քան թէ Անդօրայի հանրապետութիւնը կամ Մօնակօ իշխանութիւնը և որ, յարգելով արևմուտքի մէջ ստորագրած դաշնագիրները, նա կը ստիպէ ուրիշներին յարգել արևելքի մէջ կապված նրա դաշնագիրները»:

—«Figaro» լրագրի մէջ տպված է Էմիլ Օլիվիէի հետևեալ նամակը, որ մեծ տպաւորութիւն գործեց եւրոպական մամուլի վրայ: «Այժմ աւելի քիչ քան թէ երբէք՝ հաւատում եմ, որ Ֆրանսիայի փախճանը հասել է: Ճշմարիտ է, նա հիւանդ է, բայց մահուան չէ մօտեցել: Նրա դժբաղդութիւնները անկերև են, բայց անբուժելի չեն. նրանք շուտով կանցնեն: Չը նայելով իր բոլոր դժբաղդութիւններին նա ժողովուրդների առաջին է կանգնած: Դա ազնիւ, մեծ, ինտելիգենտ և ազատամիտ ազգ է: Ոչ, նա չի կորչի, որովհետև նրա հետ միասին կը կորչի քաղաքակրթութիւնը: Ահա արդէն 10 տարի է, որ ես ուսումնասիրում եմ 1870 թուականի պատերազմի տեխնիկական մանրամասնութիւնները: Ուրեմն ես պնդում եմ և պատրաստ եմ ապացուցանել, որ մեր զօրքերը, ամենահերոսական և ամենաազնիւը բոլոր զօրքերից, կորան բազմաթիւ սխալների պատճառով և այդ սխալները այլ ևս չեն կրկնվի երկրորդ անգամ: Ես ձեզ խորհուրդ եմ տալիս խաղաղութեան կուսակից լինել, բայց մեզանից չէ կախված նրա պահպանելը: Մենք երբէք չենք ցանկացել պատերազմել Պրուսիայի հետ: Նա պատճառեց ֆրանսիական յեղափոխութիւնը, նա հրաւիրեց պատերազմի Նապօլէօն I-ին և III-ին: Ո՞վ կարող է երաշխաւորել, որ նա հանրապետութեանն էլ պատերազմի չի հրաւիրի: Անգլիան և Ռուսաստանը մի անգամ նրան յետ պահեցին այդ դիտաւորութիւնից: Մի մոռանաք, որ խենան նախմացրեց Բօսքախը: Շամպանիի տափարակի վրայ մի քաղաք կայ, նրա անունով կանուանվի այն յաղթութիւնը, որ կը փոխարինէ Ֆրանսիայի անկումը Սեդանի տակ: Բայց համբերութեամբ սպասեցէք այդ ժամին»:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս օրերս Փարիզում հրատարակվեցաւ մի գեղեցկատիպ գիրք հետևեալ վերնագրով. «Հ ե ն ր ի խ Հ է յ ն է ի վ ե ր ջ ի ն օ ր ե ր ը»: Նրա հեղինակն է տիկին Կամիլլա Սելդան: Այդ տիկինը շատ հետաքրքիր մանրամասնութիւններ է պատմում բանաստեղծի առօրեայ կեանքից և մի քանի այնպիսի նամակներ է զետեղել իր գրքում, որ հեղինակ տիկնոջ խօսքերով, կարելի է միայն հասակ առածներին կարդալ տալ: Աչքի առաջ ունենալով այն հետաքրքրութիւնը, որ զարթել է այժմ հասարակութեան մէջ Հէնրիխ Հէյնէի յիշատակարանի հրատարակման խնդրով, մենք թոյլ կը տանք մեզ հետևեալ կտորը արտատպել տիկին Սելդանի յիշողութիւններից: «Նա շատ հիւանդ է: Նրան պահպանում են միայն սարսափելի կամքի զօրութիւնը և վճռողականութիւնը անպատճառ վերջացնել իր յիշողութիւնների գրելը, որոնք պէտք է, որպէս նա հաւատացնում է, ծառայեն և իբրև արդարացնող դօկումէնտներ, և պարզաբանող բանալի իր հեղինակութիւնների համար: Հէնրիխ Հէյնէն իր յիշողութիւնները մի տեսակ անխոնջ կատաղութեամբ գրում էր մատիտով, որը նրա չորացած մատներում ինձ թւում էր մի սպանիչ զէնք, որը ընդունակ էր սպանել ամենաանբիծ անուն: Մի անգամ գրելու ժամանակ կանգնեց և ծիծաղեց բաւականութիւն ստացած վրէժխնդրութեան խստասիրտ ծիծաղով: Ես զարմացքով նայեցի նրա վրայ: «Նրանք ձեռքս ընկան, բացագանչեց Հէյնէ—և այժմ այլ ևս կենդանի չեն ազատվի ինձանից: Հէյնէն չի մեռնի այնպէս, որպէս մի հասարակ մահկանացու»... Իր վերջին տեսակցութիւնը Հէյնէի հետ տիկինը հետևեալ կերպով է նկարագրում: «Փետրվար ամսի առաջին օրերում Հէյնէն իրան շատ վատ էր զգում... Երեկոյեան նրա սենեակը մտնելով, ես սարսափեցի տեսնելով նրա դէմքի գունաթափ, մաշված, յոգնած և անբնական արտայայտութիւնը: «Վերջապէս դու եկար», ասեց ինձ Հէյնէն: Նա յաճախ դիմում էր ինձ այդ խօսքերով, բայց այս անգամ բանաստեղծը սովորական քնքշութեամբ չը դիմեց ինձ, այլ պախարակելով: Հէյնէի այդ վարմունքից այնպէս վիրաւորվեցի, որ ես սկսեցի լալ: Ես կանգնած էի սենեակում, և Հէյնէն չէր կարող այդ տեսնել, բայց նա, կարծես հասկանալով, որ ինձ նեղացրեց, մօտ կանչեց ինձ և պահանջեց նստել իր անկողնի վրայ: Իմ արտասուքները, երևում էր, որ նրան խիստ յուզեցին: «Հանիր գլխարկդ, որ կարողանամ քեզ լաւ տեսնել, ասեց նա, ինքն բացանելով գլխարկիս ժապաւէնները: Ես շտապով հանեցի գլխարկս և չոքեցի նրա անկողնի մօտ... Ինձ խեղդում էին արտասուքները, որ ես այլ ևս չը կարողացայ պահել: Մենք երկուս էլ լալիս էինք, բայց այն ձեռքը, որը նա դրեց իմ գլխին, կարծես ինձ օրհնում էր: Դա մեր վերջին տեսակցութիւնն էր... Ես համարեա սանդուղքի վրայ էի, որ նա իմ ետևից կանչեց. «Ցտես, անպատճառ վաղը արի»: Ես չը կատարեցի Հէյնէի այդ վերջին ցանկութիւնը: Տիկին Սելդան պատմում է, որ փետրվար 16-ի գիշերը, հէնց այն րոպէին, երբ Հէյնէն մեռնում էր, ինքն, համարեա խրախանութեան մէջ, սարսափելի երևոյթներ էր տեսնում: Առաւօտեան 10 ժամին նա գնաց բանաստեղծի մօտ, բայց նա արդէն մեռած էր»:

* * *

Ս ե փ ա կ ա ն հ ա յ ե ա ց ք ա ռ ա ր կ ա ն ե ր ի վ ր ա:—Մի պաշտօնեայ քառասուն և ութ ժամ արձակուրդ ստացաւ, բայց վերադարձաւ իր ծառայութեան տեղը միայն ութ օր անցնելուց յետոյ: Այդ ինչ է նշանակում, խստութեամբ հարցրեց նրան գլխաւորը:—Ես միշտ օրական վեց ժամ եմ աշխատում այստեղ, համոզված ձևով պատասխանեց պաշտօնեան, իսկ ութ անգամ վեց կանի քառասուն և ութ:

* * *

Ս ա ր ս ա փ ե լ ի ա ն ց ք:—Արտասահմանեան մի լրագիր հաղորդում է մի սարսափելի անցքի մանրամասնութիւնները, որ պատահել է այս օրերս Կէլէցեան նահանգի, Անդրէևեան գաւառի Պօտօկ գիւղի մօտ: Տեղական ջահիլ գեղջկուհիներից մէկը, որը յղութեան վերջին շրջանում էր գտնվում, գնալով գիւղի մօտ գտնված դաշտը աշխատելու, այնտեղ և եթ ծնեց. որովհետև դա առաջին ծնունդն էր, այդ պատճառով թշուառ մայրը, մանկաբարձուհի չունենալով իր մօտ, այնպէս չարչարվեցաւ և տանջվեցաւ, որ բոլորովին ուշաթափվեցաւ, թողնելով նորածին երեխային ճակատագրի կամքին, իր կողքին, առանց որ և է օգնութեան: Այդ ժամանակ ծննդկանի չուրջը հաւաքվեցան գիւղական քաղցած շների մի խումբ, որոնք, տեսնելով մանուկին, կտոր կտոր արին և կերան, իսկ երբ թշուառ մայրը ուշքի եկաւ, տեսաւ, թէ ոպէս քաղցած շները լափում էին իր սեփական երեխայի վերջին կտորները:

* * *

Պ ա ո ւ լ ի ն ա Լ ո ւ կ կ ա: Այդ անունով երևելի երգչուհին ծնվեցաւ Վիէննայում 1845 թւին և իր հայրենի քաղաքում ստացաւ առաջին երաժշտական կրթութիւնը: 1860 թւին նա արդէն Օլէնից քաղաքում երգում էր որպէս օպէրայի երգչուհի, ուր միանգամից գրաւեց հասարակութեան համակրութիւնը և դարձաւ պրիմադօննա: Օլէնիցայի օպէրայում նա չորս տարի ծառայեց, և ապա մօտ մէկ տարի Պրագայում անցկացրեց, ուր նա հրաւիրվեցաւ նոյնպէս որպէս պրիմադօննա: Նրա երգեցողութիւնը և խաղը այն ժամանակ այնպիսի ահագին աջողութիւն ունեցան Պրագայում, որ նա իսկոյն և եթ հրաւիրվեցաւ արքայական բեմի վրայ Բերլինում: Իր ծառայութեան ժամանակը Բերլինի բեմին, որ տարը տարուց աւելի շարունակվեցաւ, տիկին Պաուլինա Լուկկա մի քանի անգամ արձակուրդներ էր ստանում, և այդ ժամանակ Լօնդօնի, Պետերբուրգի և Մօսկվայի բնակիչները կարողանում էին ծանօթանալ այդ ոչ միայն գեղեցիկ երգչուհու, բայց և կատարելապէս տաղանդաւոր դերասանուհու հետ: Նա այն ժամանակ ապշեցնում էր ամենքին որպէս իր գեղեցիկ ձայնով, նոյնպէս և իր վերին աստիճանի արտիստիքական խաղով: 1872 թւին Պաուլինա Լուկկա ճանապարհորդեց Ամերիկա, ուր մօտաւորապէս երկու տարի մնաց և այդ ժամանակամիջոցում մէկ և կէս միլիօն դօլլար փող ձեռք բերեց: Երբ նա ապա Եւրոպա վերադարձաւ, գերմանական և աւստրիական կայսրները հռչակաւոր պրիմադօննային իրանց պալատների երգչուհի նշանակեցին. մի և նոյն ժամանակ երգչուհին նրանցից զանազան ժամանակներում չորս շքանշաններ ստացաւ, որոնցից մէկը, այն է «Ֆրանց-Յովսէփ» շքանշանը, նա, որպէս կին, միակն է, որ ունի ամբողջ աշխարհում:

* * *

Բ ա ր ե կ ա մ ա բ ա ր:—Երկու բարեկամներ հանդիպում են փողոցում:—Ահա վերադարձնում եմ քեզ այն գումարը, որը ես քեզ պարտական էի:—Իրա՞ւ: Իսկ ես մոռացել էի այդ բանը:—Ուրեմն շատ ցաւում եմ, դու ինձ պէտք է այդ առաջուց ասէիր:

* * *

Ա ն ա ջ ո ղ գ ա ղ թ ա կ ա ն ո ւ թ ի ւ ն դ է պ ի Ա մ ե ր ի կ ա:—Մի արհեստանոցում սովորող վեց տղաներ մտադրվեցին ուսումը վերջացնելուց յետոյ գնալ Ամերիկա և այնտեղ արհեստանոց բանալ: Այդ նպատակով նրանք ընդհանուր գանձարան հիմնեցին և նրա մէջ հաւաքում էին իրանց ձեռքն ընկած կօպէկները, զրկելով իրանց երբեմն նախաճաշիկներից, որոնց փոխանակ վարպետը նրանց փողեր էր տալիս: Ինն ամիսների ընթացքում տղաները 180 րուբլ ժողովեցին և սաստիկ ուրախանում էին: Նրանցից մէկը ուրախութիւնից չը համբերեց և պարծեցաւ վարպետի օգնականի մօտ: «Ես ձեզ հետ կը միանամ», ասեց վարպետի օգնականը. տուեցէք ձեր փողերը, ես կը դնեմ դրանց իմ փողերի հետ միասին»: Տղաները փողերը տուին նրան, իսկ վարպետի օգնականը անյայտացաւ: Յուսահատութիւնից նրանք պատմեցին վարպետին, որը այդ բանի համար լաւ պատժեց նրանց:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 Նոյեմբերի: Նախկին ինտենդանտ Ռօսսիցկի աշխատում է մանրամասնօրէն բացատրել դատարանին բարձրացրած հարցերը: Գրեգէր յայտնեց, որ ոչ ինքը անձամբ և ոչ ընկերութեան միւս անդամները Ռօսսիցկուն երբէք ոչինչ չեն տուել և չեն խոստացել:

ՇԼԻՍՍԵԼԲՈՒՐԳ, 21 Նոյեմբերի: Լադօգայի լճից Նևա գետը մեծ քանակութեամբ սառոյց է գնում:

ԿԱԶԱՆ, 21 Նոյեմբերի: Սահնակի ճանապարհ կազմվեցաւ: Վօլգա գետի վրայ մեծ քանակութեամբ սառոյց է լողում: Լայշեվի մօտ Կամա գետը սառուցով ծածկվեցաւ:

ԲԵՐԼԻՆ, 21 Նոյեմբերի: Ռուսաց ոսկէ րենտայի հրատարակելը շատ լաւ տպաւորութիւն գործեց Բերլինի բօրսայի վրայ: Կրեդիտային րուբլների և ռուսաց բոլոր թղթադրամների գինը բարձրացաւ: Գերմանական դեսպանը ռուսաց կառավարութեան մօտ նորից կայցելէ իշխան Բիսմարկին Ֆրիդրիխսրուհէի մէջ:

ՄԱԴՐԻԴ, 21 Նոյեմբերի: Սպանիական թագաւորը իր պատասխանով Վիլհէլմ կայսրի հեռագրին յայտնեց իր անձնուիրութիւնը և խորին շնորհակալութիւնը կայսրի յայտնած համակրութեան համար:

ՊՕՐՏՍՄՈՒՏ, 21 Նոյեմբերի: Այստեղից 900 հետևակ և արտիլերիական զօրքեր են ուղարկված Չինաստանի ճանապարհին եղած անգլիական կայարանները ուժեղացնելու համար:

ԼՕՆԴՕՆ, 21 Նոյեմբերի: Պարսկաստանից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ թիւրքմէնների երեք խումբեր արշաւեցին Պարսկաստանի վրայ և գնում են Մէշհէդի վրայ: Այդ խումբերից մէկին առաջնորդում է ֆանատիկոս Կաֆ-Սայիդ: Աֆղանական նախկին էմիր Էյուբ-խան շուտով Բուխարա կուղևորվի:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 Նոյեմբերի: Երէկ Լէյբ-գվարդիայի Սեմյօնովսկյա գնդի և հեծելազօր գվարդիայի արտիլերիայի 1-ին բատարէյի եկեղեցական տօնի պատճառով Բարձրագոյն ներկայութեամբ եկեղեցական հանդէս կատարվեցաւ, որի վերջանալուց յետոյ օֆիցերները հրաւիրվեցան Բարձրագոյն նախաճաշիկի Անիչկօվ պալատի մէջ: Նոր րենտայի նշանաւոր բաժանորդների թիւը ահագին է: Արտասահմանից նոյնպէս շատերը ցանկութիւն են յայտնել, այնպէս որ մեծ աջողութեան են սպասում: Այսօր 5° ցուրտ է: Նևա գետը սառուցով ծածկվեցաւ: Լրագիրները հաղորդում են, որ եկող տարի նախադծված է լայնացնել և խորացնել Եկատերինինսկի ջրանցքը, վերականգնել յենյին ամբարտակները և նորոգել Ալէքսանդր II-ի ջրանցքը, նորոգել Շլիսսելբուրգի քարէ նաւահանգիստը և վերանորոգել Նոր Լադօգայի քարէ շլիւզները: Այդ բոլոր աշխատանքների համար նշանակված է 107500 ր.: Մօսկվայի շրջանում ենթադրված է վերականգնել Ցնինսկի ջրանցքը:

ՄՕՍԿՎԱ, 22 Նոյեմբերի: Երէկ բացվեցաւ Ալէքսանդրօվսկի արհեստից ուսումնարանը, որ հիմնված է այստեղի հրէական հասարակութենից ի յիշատակ Հանգուցեալ Թագաւորի: Բարօն իր ճառով յիշեցրեց այն մեծ բարիքները, որ արել է հրէական ժողովրդին անցեալ և այժմեան թագաւորութիւնը:

ՓԱՐԻԶ, 22 Նոյեմբերի: „Հաւասի“ գործակալութիւնը հաղորդում է, որ Անգլիան, Գերմանիան, Ռուսաստանը, Ֆրանսիան և Միացեալ Նահանգները համաձայնութիւն կայացրին չինական ջրերը մի նաւատորմ ուղարկելու մասին իրանց հպատակների կեանքը և կայքը միասին պաշտպանելու համար:

ԲԵՐԼԻՆ, 22 Նոյեմբերի: Մեծ իշխան Սերգեյ Ալէքսանդրօվիչ երէկ ուղևորվեցաւ Ալտենբուրգ: Դէպի հիւսիսային բևեռը յայտնի ճանապարհորդ Պայէրի մահուան լուրը հերքվում է:

ԿՐՕՆՇՏԱՏ, 22 Նոյեմբերի: Շոգենաւային ուղղակի հաղորդակցութիւնը Ս. Պետերբուրգի հետ դադարեցաւ: Նաւագնացութիւնը ծովով շարունակվում է:

ՆԻԺՆԻ-ՆՕՎԳՕՐՕԴ, 22 Նոյեմբերի: Ձմեռային ճանապարհ կազմվեցաւ: Վօլգայի և Օկայի վրայ շարունակ սառոյց է լողում:

ՍԱՄԱՐԱ, 22 Նոյեմբերի: Սահնակի ճանապարհ կազմվեցաւ: Վօլգա գետի վրայ սառոյց է լողում:

ԲԵՐԼԻՆ, 22 Նոյեմբերի: Մեծ իշխանուհի Եկատերինա Միխայլօվնա իր դստեր հետ երէկ այցելեց կայսրին և կայսրուհուն և գիշերը ուղևորվեցաւ Ս. Պետերբուրգ:

ԿԱՅԻՐԷ, 22 Նոյեմբերի: Հաստատութեան կարօտ տեղեկութիւնների համեմատ սուտ մարգարէի հետ պատերազմելու ժամանակ ոչնչացաւ եգիպտական զօրքերի միայն մի մասը: Մնացած զօրքերը բանակ ունեն Բարխազի մօտ և օգնական զօրքերի են սպասում:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 Նոյեմբերի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 96 ր. 50 կ., երկրորդ 94 ր. 25 կ., երրորդ 94 ր. 25 կ., չորրորդ 94 ր. 12 կ., հինգերորդ 94 ր., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 219 ր., երկրորդ 208 ր. 50 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 92 ր. 12 կ., երկրորդ 91 ր. 75 կ., երրորդ 92 ր., ոսկի 8 ր. 41 կ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրայ արժէ $23^7/_{16}$ պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրայ $199^1/_2$ մարկ, Փարիզի վրայ 247 Ֆրանկ: Բօրսայի տրամադրութիւնը հանդարտ է:

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ իր ներկայութեամբ այս թւի նոյեմբերի 30-ին աճուրդ նշանակելով 220 կուբ. սաժէն կոտրած քարեր և 140 կուբ. սաժէն աւազ հասցնելու համար, յայտնում է դրա մասին յընդհանուր տեղեկութիւն, որ ցանկացողները վերցնել այդ կապալը՝ ներկայանան աճուրդին նշանակված օրը, առաւօտեան 11 ժամին: Պայմանները կարելի է տեսնել վարչութեան մէջ ամեն օր առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2 ժամը կէսօրից յետոյ:

1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է յընդհանուր տեղեկութիւն, որ այս տարւայ դեկտեմբերի 1-ին, առաւօտեան 12 ժամին, նրա ներկայութեամբ աճուրդ կը կատարվի կապալով տալու Հաւլաբարի քաղաքային ամարանոցը՝ գաջ պատրաստելու համար, 229 դեսեատին 1560 քառակուսի սաժէն տարածութեամբ, 1884 թւի յունվարի 1-ից մինչև 1887 թւի յունվարի 1-ը ժամանակամիջոցով:

1—3

ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ երեխայոց **ՀԱՅԵՐԷՆ** ուսուցանելու և հսկելու համար, **ՄԻ ՕՐԻՈՐԴ**, որը ուսել է **ԵՐԵՒԱՆՈՒ Ս. ԳԱՅԵԱՆԵԱՆ** օրիորդաց ուսումնարանում կը կատարէ այս պարտականութիւնը շատ **ԱՐԺԱՆ ԳՆՈՎ**: Ցանկացողները թ'ող բարեհաճեն թողնել իրանց **ՀԱՍՑԷՆ** "Մեղուի" խմբագրատուն:

1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՄՔԱՐՆԵՐ

ԻԻՐԻԻ ՖԷՕԴՕՐՕՎԻՉ ԱԽՎԵՐԴՕՎԻ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ

1883 թուականի հրատարակութիւն: Այդ գիրքը ծախվում է յօգուտ Արհեստից ուսումնարանի աղքատ աշակերտների, Շավերդօվի լրագրական գործակալութեան մէջ:

4—10

ԳԼՕԲՈՒՍԻ ԳՐԻՉՆԵՐ

Որոնցով կարելի է գրել ամենակոպիտ թղթի վրա:

Միակ գործակալ **ԼԻԱԿԱՆ Խ**անութը կան ամեն տեղը կան ամեն րի համար մեծ **ԳՐԻՉՆԵՐ** էժան քան թէ նոյնպէս ԹԱՆԱՔ, ներ, գմուռ, ՄԱ րիչներ, պենալ, ներ, ծխախոտի ՆԵՐ, ածելիք, ս ներ, ԲԱԶԿԱԹՈՌ- բարկու կախելու ՏԻՆԵՐ, անոտներ, ըութիւն **ԱՆԳ-ԱՆՈՒԹ**: Նոյն տեսակ ձեռագրեքանակութեամբ ամեն ձևի 25⁰/₀ ուրիշ տեղ: Կան թուղթ, տետրակՏԻՏՆԵՐ, քարեգ-ԳՐՁԱԿՈԹ, քսակամաններ, ՄԿՐԱՏ- րոցներ, խալիչա-ՄԱՀՃԱԿԱԼ, վեհամար իրեր, ԳՕ-ՄԱՏՈՒՑԱՐԱՆՆԵՐ, բրիտանական մետալից իրեր, ԼԱՊՏԵՐՆԵՐ, գդալներ, ԲԱԺԱԿՆԵՐ, ջրամաններ, երես լուանալու ամաններ, Ֆիլտրա, կրանշվոցներ, այգու մկրատներ, շորի շչէօտկագլխի, երկաթէ թելերից, ձիու համար: Մակենտօշներ: Բժշկական թուղթ փաթերկլօգեմի համար և այլն և այլն:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹ:

100—100

КЁЛЕРСКАЯ
УКСУСНАЯ ЭССЕНЦІЯ.

47—50

Մ. Ն. ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ ՊԱՀԵՍՏ

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՄԱՆՐԱԾԱԽՍ

ԱՐՄԵԱՆՍԿԻ ԲԱԶԱՐ, ԿԱՏՕԼԻՔԵՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑԻ ԱՆԿԻՒՆ, ՏՈՒՆ № 13

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ԿԱՐԱՍԻՔ, զանազան աթոռներ 35 բուբլուց դիւժինը, բազկաթոռներ 6 ր., դիվաններ 12—25 ր., կաչելի, մանկական աթոռներ և այլն: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ, ճանապարհի մահճակալներ, պահարաններ, ծալվող սամօվարներ: Ջեմօդաններ 2 ր. 75 կ.—26 ր., սակվոյաժ ձեռքի և ուսից կախելու, ճանապարհի սումկաներ, ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ԱՐԿՂԵՐ 5 ր. 50 կ.—30 ր.:

Սամօվարներ, խոհանոցի պղնձէ ամաններ, կօֆէյնիկ, թէյամաններ, ութոներ և աղալու գործիք, գերմանական էմալով ամաններ, ԵՐԵՍ ԼՈՒԱՆԱԼՈՒ ՄԱՐՄԱՐԻՕՆԻ ամաններ 40 ր., երես լուանալու պղնձէ և ժեստի ամաններ:

ՊԱՏԻ ՀԱՅԵԼԻՆԵՐ 9 ր., տուալէտի հայելիներ 2 ր. 40 կ.—13 ր., զանազան մետալների մոմակալներ 1 ր.—15 ր., սեղանի գդալներ 4 ր. 50 կ. և թանգ, թէյի գդալներ Ֆրաժէի, մելխիօրի, լեհական և բրիտանական արծաթից աւելի էժան, քան թէ ուրիշ տեղ, դանակներ, պատառաքաղեր 2 ր.—26 ր.:

ՎԱՐՇԱՎԱՅԻ ԿՕՇԻԿՆԵՐ կանանց և մարդկերանց, հովանոցներ կանանց և մարդկերանց, ռուսական և անգլիական պողպատէ և երկաթէ դանակներ, յայտնի գործարաններից, 10,000 հատ անգլիական և գերմանական կողպէքներ 10 կ. և աւելի:

ՌԷՎՕԼՎԵՐՆԵՐ զանազան տեսակի 3 ր. 50 կ.—35 ր., պատրոններ ռէվօլվերների համար, հրացան 6 ր. և աւելի, զանազան վեշալկաներ, կչիռքներ: Անգլիական և ամերիկական կլէօնկա 50 կ.—2 ր. արշինը:

Մշտապէս ունեմ 10,000 ֆ. ԹԷՅ Պօպօվ եղբայրների, կաֆէ ՄԻԽԵԼՍՕՆԻ, թէյի համար խմորեղէն էյնեմի, ՌԷՑՆԳԱՐԴԻ սիգարներ, հոտաւէտ ջուր (Օդըկօլօն) ծխվող փոշիք, պուդրա, գլիցերինի սապօն և այլն, աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ:

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ զալանտերէյի զանազան ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ, ծխախոտի արկղ, դրամարկղ, քսակներ, սանդրներ, շապիկներ, լայկի ձեռնոցներ կանանց, գլնուորական զամշի ձեռնոցներ, գարուս, թելեր, բրօնզի և մարմարիօնի թանաքամաններ, մոխրամաններ, գրիչներ, մատիտներ, գրչակոթեր, սուրգուչ, փոստի թուղթ, ծրարներ և այլն:

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ խցաններ (պրօբկա) հանքային ջրերի, գարեջրի, գինու և գեղատան ապրանքների համար, նոյնպէս և ուրիշ առարկաներ:

Վերև յիշված բոլոր առարկաները ունեմ մեծ քանակութեամբ և ստանում եմ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ և ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ գործարաններից անմիջապէս:

Առևտրականներին զիջումն և առանձին պայմաններ:

Օտարաքաղաքացիք կարող են գրել. Тифлисъ. **М. Н. ТЕРЪ-НИКОГОСОВУ.**

79—100

Վերականգնեցնող **ՄԱԿ-ՄԱՍՏԵՐ**, մազերը ամրացնող և նրանց **ԲՆԱԿԱՆ ԳՈՅՆԸ** վերադարձնող: Գինը 2 ր. շիշը, **ՓՈՍՏԱՅՈՎ** ուղարկված 2 ր. 49 կոպ. **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ** խանութի մէջ

Մի և նոյն տեղը **ԽԻՆԱՅԻ ԻՒՂ**, մազերը ամրացնելու համար, 1 ր. ամանը և վրձին գլխացաւի դէմ, **ՏՈՒԱԼԷՏԻ ՍԱՊՕՆ** և հոտաւէտ ջրեր և այլն:

89—100

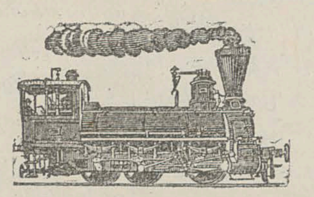

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ԳՆԱՑՔՆԵՐ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՆԵՐԻ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԲԱԹՈՒՄԻ ԵՒ ԲԱԳՈՒԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ.	ժամ. րոպէ.		ժամ. րոպէ.	ժամ. րոպէ.
Բաթում . .	—	8— " առ.	Բագու . . .	—	10—23 առ.
Սամտրեդի .	12— 2	12—18	Գանձակ . .	12—20	12—48 գիշ.
Րիօն . . .	1— 9	1—22	Թիֆլիս . .	7—49	8—31 առ.
Սուրամ . .	6— 8	6—11 երեկ.	Գօրի . . .	10—56	11— "
Միխայլօվօ .	6—23	6—33	Միխայլօվօ .	12—26	12—46
Գօրի . . .	7—53	8— 2	Սուրամ . .	12—58	1— 1
Թիֆլիս . .	10—25	11—11	Րիօն . . .	5—54	6— 9 երեկ.
Գանձակ . .	6—20	6—39 առ.	Սամտրեդի .	7— "	7—20
Բագու. . .	8— 8 երեկ.	—	Բաթում . .	11—21 երեկ.	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ և ՍՈՒՐԱՄԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ		ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ
Սուրամ . .	—	1—38 գիշեր	Թիֆլիս . .	—	3—11
Միխայլօվօ .	1—50	2— 5	Գօրի. . . .	6—30 երեկ.	6—41
Գօրի. . . .	4— 6	4—30	Միխայլօվօ .	8—41	8—56
Թիֆլիս. . .	8—առաւ.	—	Սուրամ . .	9— 8 երեկ.	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ՍԱՄՏՐԵԴԻԻ և ՓՕԹԻԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ		ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ
Փօթի. . . .	—	8—45 առ.	Սամտրեդի .	—	7—30 երեկ.
Սամտրեդի .	11—39 առ.	—	Փօթի. . . .	10—24 երեկ.	—

ՍՏԱՄՈՔՍԱՅԻՆ ՑԱՒԵՐԸ

ՊԷՊՍԻՆԵԱՆ ԳԻՆԻ „ԲՈՒԴՕ“

Այդ գինին շատ դուրեկան համ ունի, 25 տարի շարունակ գործ է ածվում հետևեալ դիպվածներում. ԽԱՌԺԱԿԻ ԲԱՑԱԿԱՅՈՒԹԵԱՆ, ՍՏԱՄՈՔՍԱՅԻՆ ՑԱՒԵՐԻ և առհասարակ ԱՆԿԱՆՕՆ ՄԱՐՍՈՂՈՒԹԵԱՆ ժամանակ:

Պէպսին „Բուդօ“ ճանաչված է փարիզի բժշկական Ակադեմիայից և արժանացաւ առաջին մեդալների ՓԱՐԻԶԻ աշխարահանդիսում 1867 թ. ՎԻԷՆՆԱՅԻ 1873 թ. ՖԻԼԱԴԷԼՖԻԱՅԻ 1876 թ. և ՓԱՐԻԶԻ 1878 թ.:

Paris: Hottot—Boudault, 7, Avenue Victoria.

Գլխաւոր պահեստը ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ՝ Բարձրագոյն հաստատված կովկասեան ընկերութեան դեղատան ապրանքների վաճառման:

Դէպօ Շահ-Պարոնեանցի, և Գրիմնակի այլ դեղատներում:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ՄԱՆԻ

ԲԱԹՈՒՄ, ՏՈՒՆ ԹԱՅԻՐՕՎԻ

Մեծ քանակութեամբ ապրանքների պահեստ և վաճառատուն, ուր գտնվում են մեծ քանակութեամբ ամեն տեսակ կօշիկներ-տնամաններ, գուլպա-չուլքեր, հովանոցներ-զոնտիկներ, հագուստներ տղամարդի և կանանց, ադլուխներ-բաղդադիք կովկասի ճաշակով, շապիկներ, ժամացոյցեր, ոսկէ և արծաթէ: Ամեն տեսակ ափսեկեղէններ (շուշեղէն), որպէս են ստաքաններ, վազեր և այլն: Նոյնպէս և դանակներ, պատառաքաղներ-գդալներ Ֆրաժի ֆաբրիկից և հասարակ տեսակներից, կոճակներ, քաթանեղէն, գըլխարկներ և այլն և այլն ամեն ապրանքից գտնվում են մեծ քանակութեամբ շատ տեսակներով: Ծախվում են ֆաբրիկի գնով և առանց աւելցուկի (безъ-запроса): Ընդունում է պատուէրներ օտարքաղաքներից ամեն տեսակ ապրանքների:

Հասցէն БАТУМЪ, Мани, д. Таирова.

ՄԱՆԻ